

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, 31 marca 2016 r.

Adam Bodnar

VII.510.8.2014.AJK

Pan
Zbigniew Ziobro
Minister Sprawiedliwości

Ministerstwo Sprawiedliwości
Al. Ujazdowskie 11
00-950 Warszawa

Pismem z dnia 30 czerwca 2015 r. Rzecznik Praw Obywatelskich zwrócił się do ówczesnego Ministra Sprawiedliwości wskazując na **ograniczenia praw komorników do rzetelnego procesu sądowego w prowadzonych wobec nich postępowaniach dyscyplinarnych**. W ocenie Rzecznika fakt, iż sądem właściwym do rozpoznania odwołania wniesionego przez komornika jest sąd okręgowy nad którym zwierzchni nadzór administracyjny sprawuje jeden z wnioskodawców tego postępowania, czyli prezes sądu okręgowego, może prowadzić do naruszenia prawa komornika do bezstronnego i rzetelnego postępowania odwoławczego.

Art. 74 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (Dz. U. z 2015 r., poz. 790 ze zm.; dalej: u.k.s.e.) stanowi, że wniosek o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego mogą złożyć Minister Sprawiedliwości, prezesi sądów, sędziowie-wizytatorzy, organy samorządu komorniczego oraz komornicy-wizytatorzy. Pomimo wprowadzenia do tego postępowania instytucji rzecznika dyscyplinarnego (art. 75fa u.k.s.e.) podmiot, który złożył wniosek o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego (wnioskodawca), w tym np. prezes sądu okręgowego, nadal ma status strony w postępowaniu dyscyplinarnym (art. 75f u.k.s.e.). Jednocześnie, według treści art. 75ma ust. 1 u.k.s.e., od orzeczeń i postanowień kończących postępowanie w sprawie przysługuje stronom, rzecznikowi dyscyplinarnemu, Ministrowi Sprawiedliwości

i Prezesowi Krajowej Rady Komorniczej odwołanie do sądu okręgowego właściwego według siedziby kancelarii obwinionego komornika lub siedziby kancelarii, w której obwiniony aplikant komorniczy albo asesor komorniczy był lub jest zatrudniony.

Podkreślić należy, że Rzecznik Praw Obywatelskich docenia wprowadzenie do tego postępowania organu w postaci rzecznika dyscyplinarnego. Jednakże samo wprowadzenie instytucji rzecznika dyscyplinarnego, nie wyeliminowało możliwości podniesienia zarzutu o braku bezstronności sądu orzekającego w postępowaniu odwoławczym.

Niestety, w odpowiedzi na wskazane wystąpienie, Ministerstwo Sprawiedliwości nie podzieliło stanowiska Rzecznika w przedmiotowej kwestii. W ocenie Ministerstwa, na gruncie postępowania dyscyplinarnego dotyczącego komorników sądowych zastosowanie mieć będzie instytucja *iudex suspectus* uregulowana w art. 41 Kodeksu postępowania karnego (dalej: k.p.k.), przewidująca możliwość wyłączenia sędziego w określonych we wskazanym przepisie sytuacjach. Ponadto, Ministerstwo wskazało: „Nie można (...) *a priori* wykluczyć, że w konkretnej sytuacji, w danym sądzie okręgowym, dojdzie do ziszczenia się przesłanek z art. 37 k.p.k., a w takim przypadku powstanie możliwość zwrócenia się do Sądu Najwyższego o przekazanie sprawy do rozpoznania innemu sądowi równorzędnemu”. W konsekwencji Ministerstwo uznało, iż na gruncie samej procedury karnej, której przepisy stosuje się odpowiednio w toku postępowań dyscyplinarnych prowadzonych przeciwko komornikom sądowym, prawo komorników do niezawisłego i bezstronnego sądu wydaje się być zabezpieczone w dostatecznym stopniu. W ocenie ówczesnego Ministra Sprawiedliwości brak było podstaw do przyjęcia, że kształt normatywny przepisów dotyczących postępowania dyscyplinarnego komorników sądowych jest sprzeczny z konstytucyjnymi i międzynarodowymi standardami dotyczącymi prawa do rzetelnego procesu sądowego.

W związku z opisanym stanem rzeczy, Rzecznik Praw Obywatelskich zwrócił się o zajęcie stanowiska do Prezesa Krajowej Rady Komorniczej (dalej: KRK). Pismem z dnia 17 marca 2016 r. Rzecznik został poinformowany, iż w ocenie Prezesa KRK wątpliwości podniesione przez Rzecznika co do zasadności rozstrzygnięcia odwołań przez sąd okręgowy, którego zwierzchnikiem jest jeden z podmiotów uprawnionych do inicjowania postępowań dyscyplinarnych wobec komorników sądowych są zasadne. Kopię pełnej korespondencji

w przedmiotowej sprawie uprzejmie przesyłam Panu Ministrowi w załączeniu do niniejszego pisma.

Zdaniem środowiska komorników, powołana przez Ministerstwo **instytucja wyłączenia sędziów danego sądu okręgowego (art. 41 k.p.k.) nie jest wystarczająca, albowiem w przypadku, gdy stroną jest prezes sądu okręgowego (czy też prezes sądu rejonowego lub sądu apelacyjnego) każdorazowo zachodziłaby konieczność składania wniosku o wyłączenie wszystkich sędziów. Tymczasem przepisy ustawy winny być tak skonstruowane, by nie tworzyły konieczności inicjowania takiego postępowania w każdym przypadku. Instytucja wyłączenia sędziego winna być bowiem sytuacją wyjątkową, nadzwyczajną, a nie regułą stosowaną w każdym przypadku.**

W ocenie Prezesa Krajowej Rady Komorniczej konieczne jest więc podjęcie prac zmierzających do wyeliminowania tego rodzaju nieprawidłowości, bądź to poprzez **powrót do określenia jednego sądu właściwego do rozpoznawania odwołań od orzeczeń Komisji Dyscyplinarnej dla komorników, bądź też - z uwagi na wprowadzenie instytucji rzecznika dyscyplinarnego - poprzez odjęcie wnioskodawcom przymiotu strony w postępowaniu dyscyplinarnym.**

W świetle powyższego warto zwrócić uwagę, że jeśli chodzi o postępowanie dyscyplinarne sędziów, to zgodnie z art. 114 § 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 2015 r., poz. 133 ze zm.), prezes sądu apelacyjnego lub okręgowego również posiada możliwość zainicjowania postępowania dyscyplinarnego wobec sędziego, ale nie posiada on statusu strony na dalszym etapie tego postępowania, bowiem jedynym oskarżycielem w tym postępowaniu jest rzecznik dyscyplinarny.

Na zakończenie warto raz jeszcze przypomnieć utrwalony w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego pogląd, z którego wynika, że gwarancje ustanowione w rozdziale II Konstytucji (w tym prawo do bezstronnego sądu – art. 45 ust. 1 Konstytucji) należy także stosować w postępowaniach dyscyplinarnych. Gwarancje te odnoszą się bowiem do wszelkich postępowań represyjnych (por. m.in. wyrok TK z dnia 8 grudnia 1998 r. o sygn. akt K 41/97).

W konsekwencji, Rzecznik Praw Obywatelskich stoi na stanowisku, że w celu zagwarantowania komornikom prawa do bezstronnego sądu w postępowaniu

dyscyplinarnym ustawodawca powinien wprowadzić stosowne gwarancje proceduralne. W takich sytuacjach niewystarczające jest bowiem posługiwanie się wskazanymi w piśmie Ministerstwa Sprawiedliwości mechanizmami przewidzianymi w art. 37 i art. 41 k.p.k.

Mając na uwadze powyższe, działając na podstawie art. 16 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz.U. z 2014 r., poz. 1648 ze zm.), uprzejmie proszę Pana Ministra o rozważenie podjęcia stosownej inicjatywy ustawodawczej we wskazanym zakresie z uwzględnieniem przedstawionej w niniejszym piśmie argumentacji.

Załącznik 4

Podpis na oryginale